DE FUNDERING VAN HET HUIS VAN ACTIEF BURGERSCHAP

HUIS VAN ACTIEF BURGERSCHAP

INHOUD

1. Aanleiding: Waarom een Huis van Actief Burgerschap? 3
2. Wat is een Huis van Actief Burgerschap? 4
   - 2.1 De stip op de horizon: een samenleving waarin mensen kunnen floreren 4
   - 2.2 Van participatie naar gemeenschapskracht 5
   - 2.3 De tussenruimte 7
   - 2.4 Maatschappelijke werkplaats: het clubhuis voor gemeenschapskracht 7
   - 2.5 De functies van de maatschappelijke werkplaats 8
   - 2.6 Hoe herken je een Huis? 9
     - De zeepkistbijeenkomst
     - De bewoner- en parnercoalitie
   - 2.7 De sociale waterleiding 11
   - 2.8 Veranderstrategie: witdrukdenken 11
3. Waar werken we aan? 12
   - 3.1 Een Huis dat begint 12
   - 3.2 Een Huis dat bouwt 13
   - 3.3 Een Huis dat zichzelf herkent 13
4. Waarom dit werkt 14
   - 4.1 Sociale kwaliteit 14
   - 4.2 Zelfdeterminatietheorie 14
5. De verhouding tot de systeemwereld 15
6. De landelijke beweging 16
   - 6.1 Waarom we elkaar verbinden 16
   - 6.2 Hoe we samenwerken 16
   - 6.3 Wat hebben we aan elkaar? 17
   - 6.4 Wat we samen doen 17
   - 6.5 Een gedeelde taal 18
   - 6.6 Diversiteit, ruimte voor verschillen 18
   - 6.7 Lokaal, landelijk en het Centrum 19
7. Tot slot 20

1. AANLEIDING: WAAROM EEN HUIS VAN ACTIEF BURGERSCHAP?

We leven in een tijd waarin maatschappelijke opgaven steeds urgenter en complexer worden. Bestaanszekerheid, gezondheid, wonen, klimaat, eenzaamheid, leefbaarheid, polarisatie en vertrouwen in de democratie grijpen steeds meer in elkaar. Tegelijkertijd zien we dat bestaande systemen moeite hebben om daarop een passend antwoord te formuleren. Verantwoordelijkheden zijn verdeeld over organisaties en beleidsterreinen, procedures kosten tijd en geldstromen zijn verkokerd, terwijl de werkelijkheid van mensen zich weinig aantrekt van die grenzen.

We verwachten daarom niet dat overheid en professionele organisaties deze vraagstukken alleen kunnen oplossen. Maar de conclusie is voor ons óók niet dat inwoners het dan maar zelf moeten doen. Verantwoordelijkheid kan alleen verschuiven als zeggenschap, vertrouwen en middelen meebewegen. Wie mensen vraagt verantwoordelijkheid te nemen voor hun omgeving, moet hen ook serieus nemen als mede-eigenaar daarvan.

Want inwoners doen al ontzettend veel. In buurten, dorpen en steden bestaan gemeenschappen, bewonersinitiatieven, verenigingen, informele netwerken en sleutelfiguren die verantwoordelijkheid nemen voor hun omgeving. Mensen zorgen voor elkaar, organiseren ontmoeting, maken hun buurt leefbaarder, bouwen nieuwe voorzieningen, komen op voor belangen, dragen bij aan de energietransitie en vinden praktische oplossingen voor problemen die zij om zich heen zien. Daar zit kennis, ervaring, creativiteit en een enorm maatschappelijk handelingsvermogen.

Die kracht ontstaat meestal niet omdat een overheid inwoners heeft gevraagd te participeren. De kracht is er al. Juist in een tijd waarin het vertrouwen in instituties onder druk staat en tegenstellingen tussen groepen mensen scherper kunnen worden, is die gemeenschapskracht van grote betekenis. Democratie bestaat immers niet alleen uit verkiezingen, gemeenteraden en formele besluitvorming. Zij wordt ook iedere dag gevormd op straat, in buurten en verenigingen en op de plekken waar mensen elkaar ontmoeten, verschillen leren verdragen, verantwoordelijkheid nemen en samen iets tot stand brengen.

Het versterken van gemeenschappen is daarmee ook het versterken van de lokale democratie. Wanneer mensen ervaren dat zij invloed hebben, dat hun kennis doet en dat zij samen met anderen iets kunnen veranderen, ontstaat een andere relatie tot hun omgeving en tot de democratie. En wanneer mensen met verschillende achtergronden, belangen en overtuigingen elkaar niet alleen tegenover zich vinden in een debat, maar elkaar daadwerkelijk ontmoeten en samen handelen, kan gemeenschapskracht bijdragen aan het verminderen van (affectieve[1]) polarisatie.

Die gedachte kreeg recent ook nadrukkelijk woorden in de Troonrede van 2026. Daarin werd gemeenschapszin omschreven als “antistof tegen polarisatie” en werd benadrukt dat democratie mensen moet verenigen en voortdurend bescherming en onderhoud vraagt. Voor ons raakt dat precies aan actief burgerschap: democratie is niet alleen iets van overheid en politiek, maar wordt mede gedragen door mensen die zich tot elkaar en tot hun omgeving verhouden. Democratie betekent immers letterlijk dat het volk regeert. Inwoners zijn daarom niet slechts deelnemers aan een democratisch systeem, maar mede-eigenaren van de democratie zelf, met het recht om invloed uit te oefenen op de regels, instituties en machtsverhoudingen die hun samenleving vormgeven.

1 Affectieve polarisatie is de groeiende emotionele kloof tussen groepen mensen met verschillende politieke of maatschappelijke opvattingen, waarbij men elkaars groep steeds negatiever en met wantrouwen of afkeer beziet

De vraag is daarom niet in de eerste plaats hoe we inwoners kunnen activeren of hoe zij beter kunnen bijdragen aan de opgaven van de overheid. De vraag is hoe we onze samenleving en instituties zo kunnen organiseren dat wat mensen zelf al doen meer ruimte krijgt om te groeien, zich te verbinden en van betekenis te zijn.

Daar hebben gemeenschappen de systeemwereld óók voor nodig. Een actieve samenleving kan niet zonder een overheid en andere instituties die publieke verantwoordelijkheid nemen, middelen beschikbaar stellen, toegang geven tot kennis en netwerken, belemmeringen wegnemen en ruimte creëren waar regels of structuren goede initiatieven in de weg zitten. Niet door het eigenaarschap over te nemen, maar door te faciliteren wat vanuit de samenleving ontstaat.

Dat vraagt om een andere verhouding. Niet een overheid die bedenkt en vervolgens inwoners uitnodigt om mee te doen, maar inwoners, gemeenschappen, overheid, maatschappelijke organisaties, onderwijs en bedrijfsleven die elkaar weten te vinden en ieder vanuit hun eigen rol bijdragen. Het Huis van Actief Burgerschap ontstaat in die ruimte, die continu in beweging is.

2. WAT IS EEN HUIS VAN ACTIEF BURGERSCHAP?

Wij zien het Huis van Actief Burgerschap als een *maatschappelijke werk- en broedplaats* voor gemeenschapskracht: een clubhuis en een hoofdkantoor, een plek, netwerk en beweging waar mensen elkaar vinden, van elkaar leren, maatschappelijke vragen kunnen onderzoeken en samen in actie kunnen komen. Een Huis is niet zozeer een nieuwe organisatie die het werk van bestaande partijen overneemt en ook geen extra loket waar inwoners naartoe moeten. Het verbindt de mensen, de organisaties en kennis die er al aanwezig is.

We beginnen daarbij altijd bij wat er al is. Bij bestaande initiatieven, gemeenschappen, ontmoetingsplekken, sleutelfiguren, organisaties, kennis en energie. Een Huis voegt daar geen nieuwe laag aan toe bovenop, maar geeft dit al bestaande een extra functie: het helpt nieuwe verbindingen ontstaan en maakt samenwerking gemakkelijker.

2.1 DE STIP OP DE HORIZON: EEN SAMENLEVING WAARIN MENSEN KUNNEN FLOREREN

Onder het Huis ligt een bepaalde kijk op samenleving. Uiteindelijk gaat het ons niet om sterkere gemeenschappen zelf. Het gaat ons om een verbonden samenleving: een samenleving waarin mensen de mogelijkheid hebben om te floreren.

Daaronder ligt een mensbeeld: de verbonden mens, en niet zozeer de zelfredzame. Wij zien de mens niet als een op zichzelf staand individu dat vooral verantwoordelijk is voor zijn eigen succes, gezondheid en geluk. Mensen zijn relationele wezens. We worden wie we zijn in relatie tot anderen en tot de wereld om ons heen. We willen ergens bij horen én onszelf kunnen zijn, van betekenis zijn, onze talenten inzetten en invloed hebben op ons eigen leven en onze omgeving. We willen kunnen geven én ontvangen, zorgen én verzorgd worden. We zijn autonoom én afhankelijk van elkaar.

Dat betekent ook dat we mensen niet in de eerste plaats zien als cliënten, consumenten, doelgroepen of deelnemers aan wat een ander voor hen heeft bedacht. Mensen hebben van zichzelf het vermogen om te handelen, relaties aan te gaan, voor elkaar te zorgen, samen oplossingen te vinden en hun omgeving vorm te geven. Dat vermogen hoeft niet voortdurend georganiseerd of geactiveerd te worden. Het is er al.

We zien daarom een samenleving voor ons waarin bestaanszekerheid vanzelfsprekend is en waarin mensen zich vrij, verbonden en van betekenis kunnen voelen. Waar je ergens bij hoort zonder hetzelfde te hoeven zijn en waar rechtvaardigheid, inclusie en zeggenschap merkbaar zijn in het dagelijks leven. Waar mensen autonomie ervaren, hun talenten en vermogens kunnen inzetten en zich verbonden voelen met anderen. Een samenleving waar de menselijkheid de ruimte krijgt.

Zo'n samenleving bruist. Van ideeën, ontmoeting, ondernemerschap, cultuur, zorg, creativiteit en mensen die samen iets beginnen. Niet alles wordt georganiseerd of vooraf bedacht. Er is ruimte voor het onverwachte, voor verschil, voor experiment en voor mensen die verantwoordelijkheid nemen voor wat hen dierbaar is. Mensen zijn niet alleen ontvanger of deelnemer, maar ervaren dat ze zelf kunnen handelen, leren en iets kunnen betekenen voor een ander. Wederkerigheid is vanzelfsprekend én veroorzaakt onafhankelijkheid van systemen.

We organiseren wat we nodig hebben steeds meer dichtbij: wonen, energie, voedsel, zorg, ontmoeting, werk en onze leefomgeving. Daardoor blijven kennis, eigenaarschap en waarde vaker in gemeenschappen en lokale economieën circuleren. We zijn minder afhankelijk van systemen waarop we nauwelijks invloed hebben en gaan zorgvuldiger om met mensen, grondstoffen en de aarde.

De overheid is daarin sterk waar we haar als samenleving nodig hebben: zij bewaakt de rechtsstaat en onze veiligheid, zorgt voor essentiële publieke voorzieningen en infrastructuur en springt bij waar mensen of gemeenschappen het (nog) niet zelf kunnen. Maar zij hoeft de samenleving niet voortdurend te organiseren. Gemeenschappen krijgen niet de ruimte van de overheid; die ruimte behoort hen vanzelfsprekend toe. De overheid voegt toe waar dat nodig is en laat los waar mensen het zelf en met elkaar kunnen. Geldstromen kunnen zo rechtstreeks naar gemeenschappen gaan, en niet via stroperige, onwerkbare, niet-inclusieve en onrechtvaardige bureaucratische structuren. Vertrouwen, partnerschap en gelijkwaardig samenwerkingen staan hier aan de basis van.

Ook democratie wordt zo nog meer weer iets wat we dagelijks dóén. Mensen ervaren zeggenschap over hun eigen leefwereld, ontmoeten mensen die anders denken en leren verantwoordelijkheid te dragen voor meer dan hun eigen belang. Niet iedereen hoeft het eens te zijn. We zijn wel voldoende met elkaar verbonden om verschil te kunnen dragen.

Dat is de richting waarin we de mammoettanker willen draaien: van een samenleving die mensen vooral organiseert, bedient en begrenst, naar een samenleving die vertrouwt op het vermogen van mensen om samen vorm te geven aan een goed leven. Niet ieder voor zich, maar in verbondenheid met elkaar, met de generaties na ons en met de wereld waarvan we deel uitmaken.

Het Huis van Actief Burgerschap is niet die eindbestemming. Het is één van de plekken waar we de toekomst zoals wij die voor ons zien alvast proberen voor te leven.

2.2 VAN PARTICIPATIE NAAR GEMEENSCHAPSKRACHT

Veel participatie begint nog bij een overheid of organisatie. Er is beleid, een plan of een vraagstuk en vervolgens worden inwoners gevraagd om mee te denken, mee te praten of mee te doen. Het Huis probeert die beweging om te keren. We beginnen bij wat er in de samenleving leeft. Wat vinden mensen belangrijk? Wat gebeurt er al? Waar zit energie? Welke kennis is aanwezig? Waar lopen mensen tegenaan? En wat kunnen inwoners, overheid, organisaties en andere partners daar ieder vanuit hun eigen rol aan bijdragen?

Daarmee verschuift de vraag van:

Hoe krijgen we inwoners betrokken bij wat wij doen?

naar:

Wat gebeurt er al en hoe kunnen we daar samen aan bijdragen?

Dat is voor ons de beweging van participatie naar gemeenschapskracht.

De kanteling zit hem niet in de vraag hoe de overheid meer ruimte kan bieden, maar hoe zij ophoudt met ruimte in te nemen. Minder toetsen, minder voorwaarden, minder toestemming vooraf. Meer vertrouwen, meer zeggenschap waar het al ligt: bij de mensen zelf. De overheid hoeft gemeenschappen niet te versterken. Haar belangrijkste opgave is te voorkomen dat ze verzwakt. Dat vraagt niet om meer sturing, maar om meer moed om macht los te laten en naast mensen te gaan staan in plaats van er voor.

Deze beweging is hieronder verbeeld in een afbeelding/infographic. Deze kunnen we gebruiken om te laten zien wat er nu vaak gebeurt (links) en waar we naartoe willen (rechts). Het gaat er om dat eigenaarschap omdraait, zoals ook verwoord in de Handreiking overheidsparticipatie van de VNG.

2.3 DE TUSSENRUIMTE

Een Huis werkt bij uitstek in de tussenruimte. Dat is de ruimte tussen inwoner en overheid, tussen initiatief en beleid, tussen formele en informele netwerken, tussen verschillende domeinen en tussen een idee en de uitvoering ervan.

Het is vaak een ongemakkelijke ruimte. Niemand is er helemaal eigenaar van. Mensen spreken er verschillende talen en systemen sluiten niet altijd op elkaar aan. Maar juist daardoor is het ook een vruchtbare ruimte: we leren van het ongemak, de verschillen in taal. En we vinden elkaar op gezamenlijke doelen en waarden.

Hier kunnen mensen elkaar ontmoeten die elkaar normaal niet vanzelfsprekend tegenkomen: de buurtbewoner met een idee, de initiatiefnemer die al twintig jaar dingen voor elkaar krijgt, de ambtenaar die binnen zijn organisatie iets wil veranderen, een ondernemer die iets kan bijdragen, een onderzoeker met kennis of een bestuurder met een vraag.

Het Huis probeert die ruimte niet dicht te organiseren. We geloven juist in de magie van de toevalligheid. Niet iedere ontmoeting hoeft vooraf een doel of opbrengst te hebben. Soms ontstaat pas wanneer mensen elkaar ontmoeten een mogelijkheid die niemand van tevoren had kunnen bedenken. Een plek die uitnodigt tot zowel ontmoeten als samenwerken.

2.4 MAATSCHAPPELIJKE WERKPLAATS: HET CLUBHUIS VOOR GEMEENSCHAPSKRACHT

Daarom zien we een Huis als een maatschappelijke werk- of broedplaats voor gemeenschapskracht. Dat is een clubhuis én hoofdkantoor voor gemeenschappen, waar niet alleen wordt gepraat over de samenleving, maar waar mensen eraan kunnen werken. Dat kan allerlei vormen aannemen. Hieronder wat voorbeelden:

- Een initiatiefnemer kan er anderen ontmoeten die een vergelijkbaar probleem hebben.

- Inwoners kunnen samen onderzoeken hoe zij een publieke taak via het uitdaagrecht anders zouden kunnen organiseren.

- Er kan een dialoog georganiseerd worden over een maatschappelijk thema dat in de stad spanning oproept.

- Mensen kunnen kennis delen over fondsen, organiseren of samenwerken met de gemeente.

- Uit een ontmoeting kan een nieuw project, een zorgcirkel, een buurtactie of een onverwachte samenwerking ontstaan.

Het programma ligt daarom nooit helemaal vooraf vast. Een Huis moet kunnen reageren op wat er in de samenleving gebeurt. Soms vraagt dat om leren, soms om een goed gesprek, soms om het agenderen van een structureel probleem en soms simpelweg om samen iets te gaan doen. Hoofd, hart en handen horen bij elkaar: begrijpen, verbinden en handelen.

2.5 DE FUNCTIES VAN DE MAATSCHAPPELIJKE WERKPLAATS

De maatschappelijke werk- en broedplaats krijgt lokaal steeds een andere vorm. Wat er gebeurt wordt bepaald door wat er op dat moment speelt en nodig is. Toch zien we vier functies die steeds terugkomen en samen laten zien wat een Huis kan betekenen.

LEREN EN VERSTERKEN

Een Huis helpt actieve inwoners en initiatieven verder zonder het van hen over te nemen. Mensen kunnen gebruikmaken van elkaars kennis, ervaring en netwerk en hoeven niet steeds opnieuw het wiel uit te vinden. Dat kan heel praktisch zijn, bijvoorbeeld via een leerroute, intervisie, een buddysysteem, of een online platform voor formats, draaiboeken etc. Waar al ondersteuning bestaat, zoeken we nadrukkelijk de samenwerking en versterken we wat er is.

ONTMOETEN EN NIEUWE VERBINDINGEN LATEN ONTSTAAN

Een Huis brengt mensen bij elkaar die elkaar niet vanzelfsprekend tegenkomen. Via een zeepkistbijeenkomst (zie 2.6), een maatschappelijke marktplaats, brede tafels rond een maatschappelijk vraagstuk of gewoon een goede ontmoeting kunnen nieuwe relaties en samenwerkingen ontstaan. Niet iedere ontmoeting hoeft vooraf een concrete opbrengst te hebben. Juist door ruimte te laten voor toevalligheid kunnen verbindingen ontstaan die vooraf niet te organiseren waren.

DEMOCRATISCHE VERNIEUWING EN AGENDERING

Het Huis is ook een plek waar we de lokale democratie in praktijk brengen en vernieuwen. We ondersteunen bijvoorbeeld de toepassing van het uitdaagrecht en burgerberaden, organiseren gesprekken over de toekomst van een buurt, dorp of stad en oefenen met nieuwe vormen van participatie en zeggenschap. We maken concrete systeemknelpunten bespreekbaar en brengen signalen uit initiatieven en gemeenschappen gebundeld terug naar beleid en bestuur om deze te agenderen.

Daarmee ontstaat een lerende infrastructuur tussen de systeem- en leefwereld. Niet alleen inwoners leren beter hun weg te vinden in systemen; overheid en organisaties leren minstens zo goed van wat er in de samenleving gebeurt, waar mensen tegenaan lopen en wat zij nodig hebben. Zo kan niet alleen de inwoner, maar ook het systeem veranderen.

EXPERIMENTEREN EN DOEN

Een Huis biedt ruimte om niet alles vooraf dicht te regelen, maar ideeën daadwerkelijk uit te proberen. Dat kan klein beginnen, bijvoorbeeld met een microfonds waarmee inwoners snel iets kunnen realiseren, maar ook groter worden in de vorm van een maatschappelijke challenge of gezamenlijk experiment rond een lokaal vraagstuk.

De maatschappelijke werkplaats is daarmee tegelijkertijd een leerplek, ontmoetingsplek, democratische oefenruimte en experimenteerruimte. De precieze activiteiten veranderen, maar de beweging blijft dezelfde: mensen en werelden verbinden en ruimte creëren om vanuit wat er al is samen iets in beweging te brengen.

2.6 HOE HERKEN JE EEN HUIS?

Lokale Huizen mogen sterk van elkaar verschillen. Een stedelijk Huis ziet er anders uit dan een Huis in een dorp en een bestaand bewonersnetwerk begint ergens anders dan een groep die voor het eerst bij elkaar komt. De context of organisatievorm is erg verschillend, en de aanpak hoe we de werkplaats vormgeven ook. Alles hangt af van de initiatiefnemer, bondgenoten, cultuur, plek en dat wat er al is.

Toch vinden we dat niet álles een Huis van Actief Burgerschap is. Twee elementen maken de omkering die we nastreven zichtbaar en vormen daarom een herkenbare basis: de zeepkist en de bewoners,- en partnercoalitie.

DE ZEEPKISTBIJEENKOMST

De zeepkist is niet per se letterlijk een kist en ook niet één voorgeschreven werkvorm. Het gaat om het principe erachter. Normaal gesproken nodigt een gemeente, organisatie of bedrijf inwoners uit rond een eigen vraagstuk. Bij de zeepkistbijeenkomst draaien we dat om. De samenleving heeft een plek en een netwerk, en de systeemwereld komt dáár naartoe.

Een gemeente kan bijvoorbeeld worstelen met een maatschappelijk vraagstuk en niet binnenkomen met een uitgewerkt plan, maar met een echte vraag: dit zien wij gebeuren; wat zien jullie? Wat gebeurt er al? Wie zouden hierbij betrokken moeten zijn? En wat zouden we samen kunnen doen?

Maar ook een inwoner of initiatief kan de zeepkist gebruiken om een vraag, idee of belemmering in het netwerk te leggen. Het wezenlijke is dat het eigenaarschap niet automatisch bij de systeempartij ligt. De vraag wordt onderdeel van een gezamenlijk gesprek waarin verschillende soorten kennis en ervaring even serieus genomen worden.

Een lokaal Huis organiseert daarom met enige regelmaat zo'n open moment. Hoe vaak precies past bij de lokale situatie; het ene Huis kan daarvoor een maandelijks ritme ontwikkelen, het andere bijvoorbeeld zes keer per jaar. Belangrijker dan de frequentie is de herkenbaarheid: mensen weten dat er een plek is waar vragen open op tafel kunnen worden gelegd en waar ontmoeting kan leiden tot samenwerking en actie. De zeepkist maakt de omkering zichtbaar en tastbaar.

DE BEWONER- EN PARTNERCOALITIE

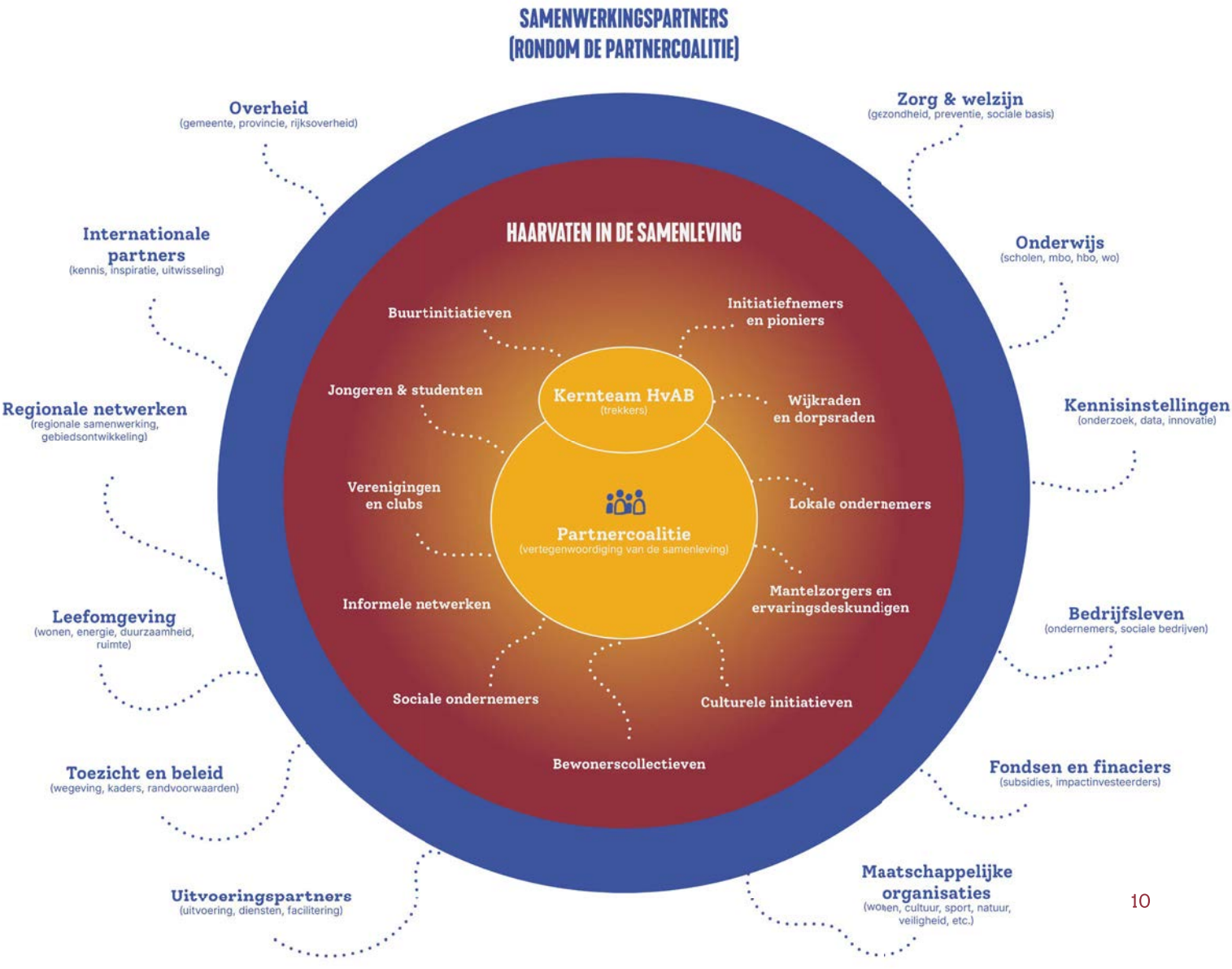
Een Huis bestaat daarnaast niet alleen uit losse bijeenkomsten. Er is een netwerk nodig dat relaties vasthoudt en steeds sterker maakt: de partnercoalitie. De kern daarvan bestaat bij voorkeur uit actieve inwoners, initiatiefnemers en sleutelfiguren uit verschillende buurten, dorpen, gemeenschappen en domeinen. Mensen die hun omgeving kennen, vertrouwen genieten en vaak al beschikken over grote informele netwerken. Daaromheen verbinden zich partners uit bijvoorbeeld overheid, welzijn, cultuur, sport, onderwijs, zorg, wonen, bedrijfsleven en andere maatschappelijke netwerken.

De coalitie is nadrukkelijk geen klassieke overlegtafel van vertegenwoordigers. Mensen hoeven er niet alleen namens hun organisatie te zitten. We zoeken juist mensen die vanuit hun positie iets kunnen bijdragen én bereid zijn zich te verbinden aan wat er in de samenleving ontstaat.

De coalitie helpt signalen herkennen, mensen en mogelijkheden verbinden, kennis delen, maatschappelijke vraagstukken agenderen en waar nodig samen handelen. Zij vormt als het ware het dragende netwerk onder de maatschappelijke werkplaats. Ze zorgt ervoor dat er een structuur ontstaat dat de systeempartijen bij de inwoners kan aansluiten, in plaats van andersom. Echter, het is ook fijn als de systeempartijen eerder met hun vraagstukken naar de inwoners komen, zodat deze niet op het allerlaatste moment worden overvallen met een plan, maar er meer aan de voorkant kan worden samengewerkt.

Ook hier hoeft niet iedereen even intensief betrokken te zijn. Een kleinere kerngroep kan bijvoorbeeld regelmatig of maandelijks samenkomen, terwijl een bredere coalitie een aantal keer per jaar aansluit en daarnaast wordt geactiveerd rond concrete vragen en thema's. Het doel is niet zo veel mogelijk overleg te voeren. Het doel is dat er een netwerk ontstaat dat werkt wanneer het nodig is. We zeggen ook: twee keer praten en dan gaan dóen. Ook hier geldt weer: het hangt af van de lokale situatie, hoe deze coalitie precies wordt vormgegeven, wie daarin zitten, hoe vaak zij vergaderen, en wat hun doel gaat zijn.

Hieronder een afbeelding van hoe je een partner- of bewonerscoalitie gepositioneerd zou kunnen zien. Hierin is de coalitie het centrale punt, met tentakels tot in de haarvaten van de samenleving. Ze komen uit verschillende domeinen en wijken, en bespreken wat er gaande is en wat beter kan. Samen met de systeempartners gaan ze op deze thema's verder en kijken we waar we elkaar bij kunnen ondersteunen. Iedere gemeente/regio vult dit net weer wat anders is.

2.7 DE SOCIALE WATERLEIDING

Zo ontstaat wat wij de sociale waterleiding noemen. Net als een netwerk van leidingen, buizen, aansluitingen en kranen die tot in alle haarvaten van de samenleving komen. Zo zien wij een infrastructuur voor ons van relaties, vertrouwen, kennis, plekken en wederkerigheid die meestal nauwelijks zichtbaar is, maar waardoor mensen en mogelijkheden elkaar snel kunnen vinden. Net als een fysieke waterleiding: onzichtbaar wanneer het werkt, en desastreus als deze faalt.

Een initiatief hoeft daardoor niet steeds opnieuw uit te zoeken wie iets weet over financiering. Een wijk hoeft niet zelf het wiel uit te vinden als elders al ervaring is opgedaan. Een maatschappelijke organisatie kan sneller aansluiten bij een bestaand netwerk. En wanneer zich iets onverwachts voordoet, kunnen mensen snel in beweging komen omdat de relaties er al zijn.

Een Huis wil niet zelf het centrale punt worden waar alles doorheen moet. De waterleiding is juist sterk wanneer mensen elkaar uiteindelijk ook zonder het Huis weten te vinden.

2.8 VERANDERSTRATEGIE: WITDRUKDENKEN

Onze veranderstrategie sluit aan bij het witdrukdenken uit de veranderkunde[2]. Daarbij wordt verandering niet volledig vooraf ontworpen of gestuurd, maar ontstaat zij wanneer mensen ruimte krijgen om zelf betekenis te geven, initiatief te nemen en nieuwe verbindingen te vormen. De rol van het Huis is daarom niet om te bepalen wat er moet ontstaan, maar om de condities te creëren waarin iets kán ontstaan.

Dat past bij de werkwijze als maatschappelijke werk- of broedplaats: we werken vanuit een heldere intentie en gedeelde waarden, beginnen bij wat er al is en volgen waar energie ontstaat. We brengen mensen en ideeën bij elkaar, maken ruimte voor experiment en leren van wat zich in de praktijk ontwikkelt. Groot denken, klein beginnen, goed kijken wat er gebeurt en van daaruit de volgende stap zetten.

Het stramien van veel systeempartijen vraagt begrijpelijkerwijs om vooraf helder te beschrijven wat we gaan doen, met wie en welke resultaten we verwachten. Daarmee heeft het vaak een vrij blauwdrukgericht karakter. Onze veranderstrategie is hiermee heel anders. Dat levert een zekere spanning op: het 'hoe precies' is niet altijd van tevoren precies te definiëren, en zal zich vaak iteratief uitwijzen. We proberen vaak zo concreet mogelijk onze intentie, werkwijze, programmalijnen en verwachte beweging te beschrijven, zonder vooraf dicht te timmeren wat juist in samenspel met inwoners en partners moet ontstaan.

2 Bekijk dit document voor meer informatie.

3. WAAR WERKEN WE AAN?

Een Huis is niet van één beleidsterrein. Juist maatschappelijke vraagstukken lopen door domeinen heen. Dat is een belangrijk deel van onze toegevoegde waarde.

In de praktijk kunnen Huizen bijvoorbeeld werken rond bestaanszekerheid en armoede, gezondheid en welzijn, eenzaamheid en sociale samenhang, vrijwillige inzet en mantelzorg, leefbaarheid en veiligheid, wonen en de fysieke leefomgeving, duurzaamheid en klimaat, inclusie en toegankelijkheid, jeugd en kansen, democratie en zeggenschap, polarisatie en samenleven, digitalisering, cultuur en ontmoeting.

Ook thema's zoals het uitdaagrecht, bewonersfondsen, maatschappelijke voorzieningen, gebiedsontwikkeling of de manier waarop publieke middelen worden verdeeld kunnen onderwerp zijn.

We benoemen deze domeinen bewust. Niet omdat het Huis alsnog verkokerd wil gaan werken, maar juist omdat daar maatschappelijke opgaven én publieke en private middelen liggen. Gemeenschapskracht wordt vaak gefinancierd vanuit afzonderlijke potten voor gezondheid, welzijn, leefbaarheid, duurzaamheid of participatie, terwijl één bewonersinitiatief aan meerdere doelen tegelijk kan bijdragen.

Een Huis kan helpen die werelden met elkaar te verbinden en zichtbaar te maken dat investeren in gemeenschapskracht vaak tegelijkertijd maatschappelijke waarde creëert op meerdere terreinen.

Er bestaat geen vast startpunt voor een Huis. We zien grofweg drie situaties waaruit een lokaal Huis kan ontstaan.

3.1 EEN HUIS DAT BEGINT

Soms begint een Huis zonder bestaande organisatie of duidelijke context, zonder fundering. Er zijn een of meerdere mensen die dezelfde noodzaak voelen en besluiten anderen op te zoeken. Dan ligt de eerste opgave vooral in het bouwen van relaties en het organiseren van bijeenkomsten. Wie zijn de sleutelfiguren? Welke initiatieven bestaan al? Welke plekken functioneren al als ontmoetingsplek? Waar zit energie? Welke organisaties willen anders samenwerken?

Zo'n Huis hoeft niet onmiddellijk een programma, rechtspersoon of gebouw te hebben. Een eerste zeepkist, een groeiende coalitie en een aantal goede ontmoetingen kunnen voldoende zijn om de beweging te laten beginnen. Je gaat eigenlijk de eerste schetsen maken, en misschien ook al beginnen met een paar paaltjes voor de fundering.

Denk aan een verkiezingsdialoog, het theaterstuk De Burger, of de film Samen: die kun je vrij gemakkelijk naar jou plek halen en mensen op de been brengen. Maar organiseer ook eens een lunch met actieve inwoners, en hoor waar zij mee bezig zijn, en waar zij behoefte aan hebben.

3.2 EEN HUIS DAT BOUWT

Een tweede situatie ontstaat vanuit iets dat al bestaat: een bewonersorganisatie, wijknetwerk, buurthuis, coöperatie, of andere maatschappelijke plek waar inwoners regie hebben.. Daar is vaak al veel van de benodigde infrastructuur aanwezig, maar bijvoorbeeld nog sterk verbonden aan één wijk, één doelgroep of één domein.

Het bouwen van een Huis betekent dan niet dat de bestaande organisatie moet verdwijnen. De beweging zit vooral in verbreden en openen: andere gemeenschappen en domeinen verbinden, de relatie met systeempartijen anders organiseren en ruimte creëren voor maatschappelijke vragen die niet vanzelfsprekend binnen de bestaande opdracht passen. Je maakt eigenlijk een aanbouw/uitbouw van een bestaand huis, en je begint wederom bij de tekening en de fundering.

3.3 EEN HUIS DAT ZICHZELF HERKENT

Soms bestaat een Huis eigenlijk al. Er is een plek of netwerk waar actieve inwoners elkaar weten te vinden, waar initiatieven vanuit de samenleving ontstaan, organisaties aansluiten en mensen samen maatschappelijke vraagstukken oppakken. Ontmoeting leidt er tot samenwerking en actie. In zo'n situatie hoeft er niet veel nieuws te worden opgebouwd. Het gaat er vooral om te herkennen en zichtbaar te maken wat er al is, en aansluiting te vinden bij de landelijke beweging.

Misschien hoeven alleen een paar kamers opnieuw ingericht te worden, krijgt de tuin wat extra aandacht en schuiven we een grotere tafel aan, zodat er nog meer mensen kunnen aanschuiven. Een belangrijke aanvulling kan liggen in democratische vernieuwing en maatschappelijke agendering: niet alleen samen initiatieven realiseren, maar ook ruimte maken voor inwoners om zelf vraagstukken op de agenda te zetten, zeggenschap uit te oefenen, nieuwe vormen van samenwerkingen te realiseren en bestaande verhoudingen ter discussie te stellen. Juist die functie is op veel plekken nog niet structureel georganiseerd.

Het landelijke netwerk biedt daarbij herkenning, een gedeelde taal, nieuwe verbindingen en de mogelijkheid om van andere Huizen te leren.

Dat vinden we belangrijk: Huis van Actief Burgerschap is geen formule die uitgerold moet worden.

4. WAAROM DIT WERKT

Onze manier van werken is niet alleen gebaseerd op praktijkervaring. Er liggen ook sociologische en psychologische inzichten onder die helpen verklaren waarom gemeenschappen, eigenaarschap en relaties zo belangrijk zijn.

4.1 SOCIALE KWALITEIT

De benadering van sociale kwaliteit helpt ons te kijken naar de samenleving als geheel. Een goede samenleving gaat niet alleen over economische groei of individuele zelfredzaamheid, maar over de omstandigheden waarin mensen daadwerkelijk kunnen floreren en kunnen deelnemen aan het maatschappelijke leven. Om dat te kunnen bereiken willen we streven naar een aantal universeel gedeelde waarden, waarden die helpen ons te gronden in wat we doen. Deze waarden zijn: rechtvaardigheid, gelijkwaardigheid, solidariteit en waardigheid.

Bij deze waarden zijn vier voorwaarden verbonden- deze condities zijn nodig om te komen tot de bovenliggende waarden: sociaal-economische zekerheid, sociale inclusie, sociale samenhang en sociale empowerment. Je zou nog extra waarden binnen deze beweging kunnen benoemen, maar deze zijn vanuit een wetenschappelijke theorie ook daadwerkelijk onderbouwd dat ze noodzakelijk zijn voor een goedlopende samenleving.

Mensen hebben een voldoende stevige bestaansbasis nodig. Ze moeten zich welkom en gelijkwaardig kunnen voelen. Ze hebben relaties en gemeenschappen nodig waarin zij zich verbonden weten. En ze moeten daadwerkelijk mogelijkheden hebben om invloed uit te oefenen en te handelen.

Voor het Huis is sociale kwaliteit daarom vooral een kompas. Het helpt ons verder kijken dan bezoekersaantallen of het aantal activiteiten. De belangrijkere vraag is: draagt wat hier gebeurt eraan bij dat mensen meer invloed ervaren, sterkere relaties ontwikkelen, beter kunnen deelnemen en gezamenlijk verantwoordelijkheid kunnen dragen voor hun leefomgeving?

4.2 ZELFDETERMINATIETHEORIE

Waar sociale kwaliteit vooral helpt om naar de samenleving te kijken, helpt de Zelfdeterminatietheorie (ZDT) ons begrijpen wat mensen nodig hebben om gemotiveerd te raken en zich te ontwikkelen. Daarin staan drie psychologische basisbehoeften centraal: autonomie, competentie en verbondenheid. Mensen willen ervaren dat zij invloed hebben op wat hen aangaat, dat zij iets kunnen en van betekenis kunnen zijn, en dat zij ergens bij horen. Dat klinkt eenvoudig, maar raakt aan datgene waar we mee bezig zijn: actief burgerschap. Wanneer mensen alleen mogen reageren op plannen die elders zijn gemaakt, kan hun gevoel van autonomie beperkt blijven. Wanneer hun ervaringskennis nauwelijks wordt gezien, wordt hun competentie onvoldoende aangesproken. En wanneer groepen elkaar vooral ontmoeten als tegenstanders of doelgroepen, komt verbondenheid onder druk te staan. Een samenleving die mensen vooral als individuele cliënten of consumenten benadert, biedt minder vanzelfsprekende mogelijkheden voor verbondenheid.

Daarom maken we ruimte voor eigenaarschap, voor leren door te doen en voor echte relaties tussen mensen. Zo raken sociale kwaliteit en ZDT elkaar. De ene helpt ons kijken naar de maatschappelijke omstandigheden waarin mensen kunnen floreren, de andere naar wat mensen psychologisch nodig hebben om daadwerkelijk te willen en kunnen handelen.

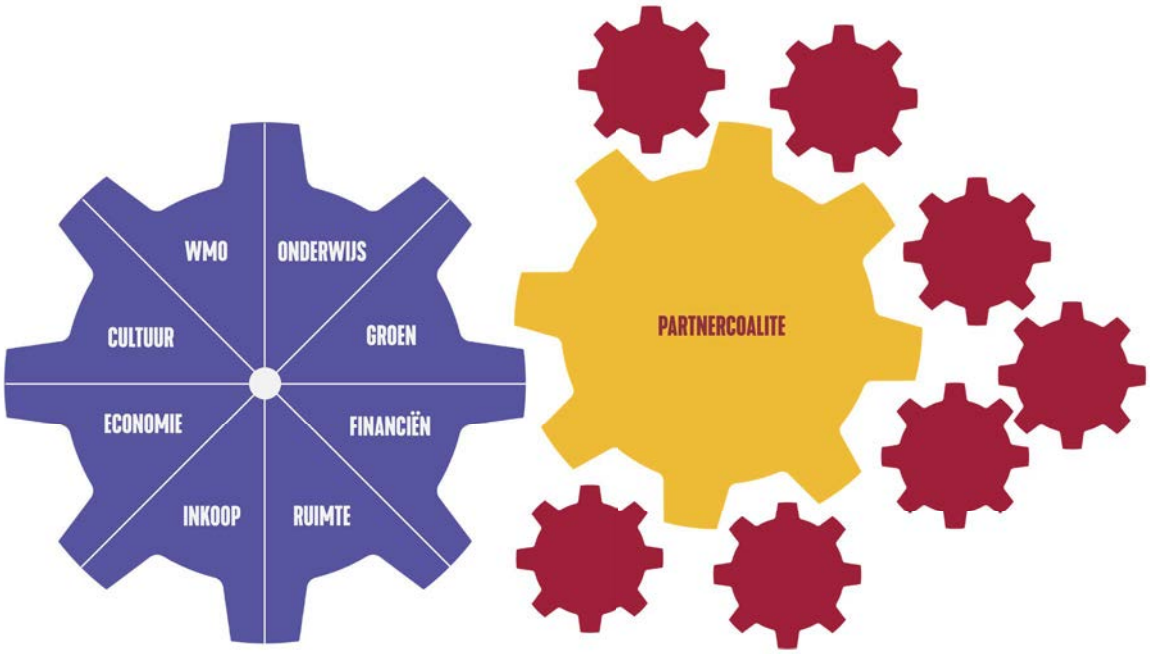
5. DE VERHOUDING TOT DE SYSTEEMWERELD

Een Huis is niet tegen de instituties uit de systeemwereld. We hebben overheid, maatschappelijke organisaties, onderwijs en bedrijven juist nodig. Wel geloven we dat de huidige machtsverhoudingen en samenwerking anders kan.

Dat vraagt van systeempartijen dat zij soms durven aansluiten in plaats van sturen, faciliteren in plaats van overnemen, vertrouwen geven voordat alles bewezen is en langdurige relaties aangaan in plaats van alleen tijdelijke projecten te financieren. Het vraagt ook dat we verkokering bespreekbaar maken. Een vraag uit een buurt houdt zich zelden aan de grenzen tussen sociaal domein, ruimte, veiligheid, cultuur of duurzaamheid.

Daarom kan een Huis soms ook schuren. Het maakt zichtbaar waar regels, procedures, financieringsvormen of institutionele belangen gemeenschapskracht onbedoeld in de weg staan. Dat politiserende aspect hoort erbij. Niet om tegenover instituties te gaan staan, maar om samen te onderzoeken wat anders moet. De zeepkist en de bewoner/partner coalitie zijn de plekken waar we die andere verhouding daadwerkelijk oefenen.

Onderstaande afbeelding laat zien hoe wij het voor ons zien: een relatief efficiënt, maar verkokerd systeem dat we beter willen laten draaien door middel van een extra radar toe te voegen: een radar van wat er al is in de gemeente, die nu in een partnercoalitie sterker verbonden is. Deze 'nieuwe' radar laat niet alleen de gemeenschappen (de losse radars) maar ook de systeemradar beter draaien. Essentiële voorwaarden hierbij zijn dat we samenwerken vanuit partnerschap en vertrouwen.

6. DE LANDELIJKE BEWEGING

We zijn een zeer snel groeiende beweging: we zijn in één jaar tijd van zes mensen met een idee, naar ongeveer 50 lokale Huizen gegaan, met vaak meerdere mensen per Huis die deelnemen aan de Signal app groep. Deze 50 Huizen bevinden zich in verschillende fases: van idee/enthousiasme tot een volledig draaiende partner infrastructuur en alles wat er tussenin zit. Er zijn mensen die zich zeer actief melden in de landelijke discussies en mensen die het van een afstandje volgen. Alle vormen van betrokkenheid zijn goed, maar we merken dat het goed is dat deze groeiende groep wordt voorzien in hun behoefte aan enige structuur en afspraken in de communicatie. Daarom is het goed dat we samen het hebben over hoe, wat en waarom we samenwerken.

6.1 WAAROM WE ELKAAR VERBINDEN

Lokale Huizen zijn lokaal geworteld en blijven dat ook. Tegelijkertijd geloven we dat we samen meer worden, dan we alleen ooit zouden zijn – persoonlijk, professioneel en in wat we voor de samenleving kunnen betekenen.

We lopen tegen vergelijkbare vragen aan, beschikken over verschillende kennis en netwerken en ontwikkelen op verschillende plekken oplossingen waarvan anderen kunnen leren. Daarom vormen de lokale Huizen samen een beweging.

Niet om één landelijke organisatie te bouwen die bepaalt hoe het lokaal moet, maar om een netwerk te vormen dat de lokale Huizen sterker maakt en gezamenlijk kan bijdragen aan de bredere beweging naar actief burgerschap, gemeenschapskracht en lokale democratie. Daarnaast zie je dat er ook regionale netwerken ontstaan, zoals in Noord-Holland-Noord. Lokaal kun je nog intensiever samenwerken en aan regionale vraagstukken werken.

6.2 HOE WE SAMENWERKEN

Ook onderling proberen we te werken zoals we dat in de samenleving voor ons zien, waarbij twee principes leidend zijn:

We **verbinden in plaats van sturen**, vanuit gelijkwaardigheid en vertrouwen, beginnende bij wat er al is. Lokale autonomie is daarbij belangrijk. We hoeven niet allemaal hetzelfde te doen en een landelijk netwerk hoeft niet overal een antwoord op te hebben.

Met **hoofd, hart en handen** leren we samen, investeren we in relaties en brengen we ideeën in praktijk.

Dat betekent dat het netwerk geen vergaderstructuur moet worden waarin lokale Huizen verantwoording aan elkaar afleggen. Het moet vooral een plek zijn waar je iets aan hebt: waar je iets komt halen, en liefst ook brengen.

6.3 WAT HEBBEN WE AAN ELKAAR

Iedereen bepaalt zelf hoe intensief hij of zij bij de landelijke beweging betrokken wil zijn. Een Huis kan op een bepaald moment veel bijdragen en in een andere periode vooral gebruikmaken van wat er al is. Mensen kunnen intensief deelnemen aan een thema of project zonder overal bij te hoeven zijn.
We verwachten dus geen gelijke inzet, maar streven wel naar **wederkerigheid**.

Als onderdeel van het netwerk mag je verwachten dat er mensen zijn die met je meedenken wanneer je vastloopt, dat je kunt putten uit ervaringen en werkvormen van andere Huizen en dat deuren en netwerken die op één plek zijn geopend ook voor anderen toegankelijker worden.

We willen successen delen, maar ook vertellen wat níét werkt. **Fouten maken mag, en we delen en leren over fouten**. Zonder 'fouten': misverstanden, te snel van denken naar doen (of andersom), misgelopen kansen, te vroeg of te laat aanhaken, elkaar niet vinden op taal, tegen je grenzen aanlopen, etc. In het zoeken naar nieuwe samenwerkingen gaat van alles mis. We hoeven niet allemaal opnieuw dezelfde fouten te maken. Delen en hierover leren wordt erg gewaardeerd. We kunnen elkaars voorbeelden gebruiken, elkaar verbinden aan mensen met specifieke kennis en samen optrekken wanneer een vraag groter is dan één lokaal Huis.

Wie iets ontwikkelt waarvan anderen kunnen profiteren, wordt uitgenodigd het te delen. Wie tijdelijk weinig ruimte heeft, hoeft zich daar niet voor te verantwoorden.

Zo willen we een netwerk zijn waarin halen en brengen vanzelfsprekend zijn, maar niet worden bijgehouden in een boekhouding.

6.4 WAT WE SAMEN DOEN

Als landelijke beweging verbinden we lokale Huizen en organiseren we landelijke en regionale ontmoetingen. We ontwikkelen gezamenlijke leerlijnen en delen kennis, expertise, werkvormen en netwerken. We gaan samen op zoek naar duurzame financiering die past bij gemeenschapskracht en naar manieren om minder afhankelijk te zijn van kortlopende, verkokerde projectsubsidies.

We kunnen gezamenlijke thema's en projecten ontwikkelen wanneer verschillende Huizen met dezelfde vraag bezig zijn. Daardoor ontstaat de mogelijkheid om lokaal te experimenteren en landelijk van elkaar te leren.

We bouwen gezamenlijk bruggen naar overheid, bedrijfsleven, onderwijs, kennisinstellingen, fondsen en andere maatschappelijke partners. Waar dat nodig is kunnen we gezamenlijk agenderen en lobbyen voor meer ruimte voor gemeenschapskracht en voor systemen, beleid en financiering die daarbij passen. Bij voorkeur werken we met de consent-methode om tot besluiten te komen[3].

En we maken zichtbaar wat er ontstaat. Niet zozeer door impact te meten, maar vooral ook door verhalen en concrete voorbeelden te delen. We willen laten zien hoe het anders kan, of óók kan.

3 De consent-methode is een sociocratische vorm van groepsbesluitvorming waarbij een besluit pas wordt genomen als geen van de aanwezigen een overwegend, beargumenteerd bezwaar heeft.

6.5 EEN GEDEELDE TAAL

Een beweging heeft taal nodig om elkaar te begrijpen zonder alles dicht te definiëren.

Daarom gebruiken we begrippen als **actief burgerschap, gemeenschapskracht, tussenruimte, sociale waterleiding, eigenaarschap, omkering, sociale kwaliteit, partnercoalitie en zeepkist.**

Die woorden zijn geen jargon dat mensen moeten leren voordat ze mee mogen doen. Ze helpen ons om iets te benoemen wat in de praktijk soms moeilijk zichtbaar te maken is.

- Beginnen bij wat er al is herinnert ons eraan dat de samenleving niet leeg is totdat een organisatie een interventie bedenkt.

- Gemeenschapskracht gaat over het vermogen van mensen om vanuit relaties, kennis en eigenaarschap samen te handelen.

- De tussenruimte benoemt de plek waar verschillende werelden elkaar ontmoeten en iets nieuws kan ontstaan.

- De sociale waterleiding maakt zichtbaar dat relaties en vertrouwen maatschappelijke infrastructuur zijn.

- De omkering herinnert ons eraan dat instituties niet vanzelfsprekend het vertrekpunt hoeven te bepalen.

- En de zeepkist maakt die omkering zichtbaar in de praktijk.

Onze taal mag zich blijven ontwikkelen, er zullen steeds meer woorden en begrippen bij komen, steeds meer verbindende en gedeelde taal. Want ook dit fundament is geen eindproduct.

6.6 DIVERSITEIT, RUIMTE VOOR VERSCHILLEN

We zijn enthousiast dat onze beweging en benadering groeit maar vragen ons daarbij ook af: is er genoeg ruimte voor andere, afwijkende meningen en geluiden? Voor je het doorhebt kun je als collectief namelijk te sterk door dezelfde koker gaan kijken, met dezelfde soort mensen. Dat komt al snel de vraag op: hoe divers zijn we, en wat verstaan wij onder diversiteit? Voor de fase waarin we nu zitten zijn we nog volop actief om de gedeelde taal en perspectieven die ontstaan vanuit de verschillende contexten van de lokale huizen vorm te geven. Juist in deze fase lijkt het zo belangrijk dat de inbreng door mensen vanuit verschillende culturen en herkomsten meedoet en meegroeit. Hoe kunnen wij daar het beste mee omgaan?

Wat een ongemakkelijke, geforceerde benadering zou zijn is om te sturen op het actief werven van personen en organisaties waarmee je daarna kunt aantonen: we zijn inclusief want ze doen mee. Echte verandering start vanuit intrinsieke beweging. Vanuit dat vertrekpunt zijn de volgende suggesties besproken om in de aankomende tijd onszelf open te houden voor diversiteit en anderen uit te nodigen mee te doen.

Stoel van diversiteit:

Bij samenkomsten en zeepkistsessies kan een lege stoel op een duidelijke, zichtbare plek aanwezig zijn. Het geeft de ruimte om over de inhoud samen vragen te beantwoorden welke partijen (nog) niet gehoord zijn.

Intrinsiek motiveren:

Om betrokkenheid zo veel mogelijk van binnenuit te laten komen is het belangrijk een lange adem te hebben voor het voortdurend verspreiden van kleine succesmomenten, activiteiten en ontwikkelingen. Het gaat daarbij vooral over de kracht van mond-op-mond verspreiding binnen het netwerk. Wanneer daarbij deze informatie ook gebracht wordt in netwerken met totaal andere culturen kan “geruisloos gefluister”, een lopend vuurtje of de olievlek verspreiding ontstaan via de weg van de geleidelijkheid. Bestaande initiatieven die veel raakvlakken hebben met onze Huis benadering erop attenderen dat ze ook gewoon een Huis kunnen starten, kan een doelgerichte suggestie zijn. Daarnaast kun je ook denken aan het actief betrekken van initiatieven voor de coalitie zoals de Surinaamse of Antilliaanse gemeenschappen, Stichtingen die de herdenking Slavernijverleden tot doel hebben, etc.

Bewegen door onbekende werelden:

Het is verfrissend om als persoon (of Huis) van tijd tot tijd aanwezig te zijn bij bijeenkomsten in de systeemwereld. Symposia, workshops, inspiratiesessies etc etc worden regelmatig (gratis) georganiseerd door gemeenten, scholen of belangenbehartigers van branches. Weten wat er speelt en reflecteren op wat dat bij jezelf, het lokale huis, of landelijke organisatie losmaakt is waardevol. En daarnaast kun je evenementen zoals Keti Koti, iftar etc bijwonen. Omdat we willen blijven belichamen waar we voor staan.

6.7 LOKAAL, LANDELIJK EN HET CENTRUM

De beweging van het Huis van Actief Burgerschap bestaat uit verschillende plekken en netwerken die elkaar aanvullen en versterken. Ieder heeft een eigen functie, maar ze delen de overtuiging dat een sterke samenleving begint bij mensen en gemeenschappen zelf.

De lokale Huizen van Actief Burgerschap vormen de haarvaten van de beweging. Hier krijgt actief burgerschap vorm, dicht bij inwoners, initiatieven en de maatschappelijke vraagstukken die in buurten, dorpen, steden en regio’s spelen. Ieder Huis ontwikkelt zich vanuit de eigen lokale context, met een eigen netwerk, werkwijze en organisatievorm. De lokale Huizen zijn met elkaar verbonden, wisselen ervaringen uit en leren van elkaars praktijk.

Het Landelijk Huis van Actief Burgerschap, gevestigd in Bibliotheek Neude in Utrecht, is een landelijke ontmoetings- en verbindingsplek. Hier komen lokale Huizen, bewonersnetwerken en maatschappelijke bewegingen samen. Het Landelijk Huis helpt om ervaringen uit verschillende delen van het land met elkaar te verbinden, gezamenlijke vraagstukken te agenderen en de stem van actieve inwoners landelijk zichtbaar te maken.

Een belangrijke verbinding is er met de We Doen Het Samen-coalitie (WDHS), waarin landelijke organisaties en netwerken van bewonersinitiatieven samenwerken om de positie van gemeenschappen te versterken. De landelijke Huizen van Actief Burgerschap zijn via Teun vertegenwoordigd in deze coalitie. Zo kunnen ervaringen, behoeften en knelpunten vanuit de lokale Huizen worden ingebracht in de landelijke samenwerking en belangenbehartiging. Andersom kunnen landelijke ontwikkelingen, kennis en contacten hun weg vinden naar de lokale Huizen. Het Landelijk Huis in Utrecht is ook een plek waar deze coalitie samenkomt.

Het Centrum voor Actief Burgerschap, gevestigd op Landgoed Zonheuvel in Doorn, is een landelijke leer-, ontwikkel- en experimenteerplek. Hier ontmoeten de leefwereld en systeemwereld elkaar: actieve inwoners en lokale Huizen, maar ook overheden, maatschappelijke organisaties, ondernemers, onderwijs en wetenschap. Samen onderzoeken zij hoe andere vormen van samenwerking kunnen ontstaan, ontwikkelen zij kennis en werkwijzen en leren zij van ervaringen uit de praktijk.

Deze onderdelen vormen geen hiërarchische structuur, maar een netwerk van wederzijds versterkende functies. Lokaal ontstaat en groeit de praktijk, in Utrecht verbinden we de bewonersbeweging, via de We Doen Het Samen-coalitie werken we aan gezamenlijke belangen en systeemverandering, en in Doorn leren en ontwikkelen we samen met de systeemwereld. Ervaringen, kennis, mensen en ideeën bewegen voortdurend tussen deze plekken en netwerken. Zo kan wat lokaal ontstaat landelijke betekenis krijgen, terwijl landelijke verbindingen en inzichten de lokale gemeenschapskracht verder helpen.

7. TOT SLOT

Het Huis van Actief Burgerschap is geen project met een einddatum en geen nieuwe organisatie die tussen inwoners en bestaande organisaties in gaat staan. Het is een manier van kijken, verbinden en samenwerken. De lokale vorm mag verschillen. Dat is geen zwakte maar een voorwaarde: een Huis moet kunnen wortelen in de omgeving waarin het ontstaat.

Tegelijkertijd willen we elkaar wel kunnen herkennen. Aan een plek waar de samenleving niet pas wordt uitgenodigd wanneer een plan bijna klaar is, maar zelf vragen, ideeën en initiatieven kan agenderen. Aan een partnercoalitie waarin verschillende werelden elkaar weten te vinden. Aan een zeepkist waarop het eigenaarschap daadwerkelijk kan worden omgedraaid. Aan ruimte voor gesprek én actie. Aan vertrouwen in mensen en gemeenschappen. En aan de bereidheid om ook de systemen om ons heen ter discussie te stellen wanneer die gemeenschapskracht belemmeren.

We beginnen bij wat er al is. We brengen mensen en werelden bij elkaar. We leren terwijl we doen. En we bouwen aan een samenleving waarin steeds meer mensen kunnen ervaren: **ik hoor erbij, ik kan iets bijdragen, ik heb invloed - en samen kunnen we verschil maken. Hier is ruimte voor menselijkheid.**